

TEXTOS

2

PREMI JORDI SOLÉ TURA
Mollet del Vallès 2010

TEXTOS 2 (2010)

- Conferència pronunciada per la Sra. Montserrat Tura i Camafreita, consellera de Justícia de la Generalitat de Catalunya, amb motiu del lliurament del II Premi Jordi Solé Tura, el dia 5 de novembre de 2009, a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Mollet del Vallès.
- Conferència pronunciada per la Dra. Djaouida Moualhi, guanyadora del II Premi Jordi Solé Tura, el dia 18 de març de 2010, al Centre Cívic Can Borrell de Mollet del Vallès.
- Article del Dr. Jordi Solé Tura, aparegut a la publicació *Campus...què?* de la Universitat Autònoma de Barcelona, núm. 10, novembre de 1988 i reeditat en opuscle el desembre del mateix any per l'Ajuntament de Mollet del Vallès.
- Text del Dr. Marc Carrillo, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Pompeu Fabra. Setembre de 2010

© TEXT: Els autors

© IMATGES i EDICIÓ: Ajuntament de Mollet del Vallès

TIRATGE: 300 exemplars

Mollet del Vallès, 2010

Presentació

Teniu a les mans el segon volum de la col·lecció “Textos”, del Centre d’Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura, que recull la conferència feta el novembre de l’any passat per la consellera de Justícia, Montserrat Tura, en l’acte de lliurament del II Premi Jordi Solé Tura, i un resum divulgatiu de la tesi que en va resultar guanyadora, de la Dra. Djaouida Moulhai.

Tal com vam explicar en donar a conèixer el primer volum, els “Textos” volen esdevenir testimoni d’un debat –que voldríem sempre actualitzat– sobre la nostra democràcia i el valor de la participació ciutadana, des de diferents responsabilitats i funcions, per aconseguir més implicació en la construcció de la societat de dret que hem creat ja fa més de trenta anys i en la qual Jordi Solé Tura hi va tenir un paper tan important. Creiem que els textos presentats tenen aquesta virtut i aquesta voluntat de respondre, cadascun a la seva manera, a les preocupacions més legítimes de la societat catalana de finals de la primera dècada del segle XXI.

Aquest segon volum arriba quan faltirà ben poc pel primer aniversari de la pèrdua del nostre molletà. Per aquest motiu –i perquè en les conferències que presentem és una referència constant– ens ha semblat molt adient que aparegui directament l’esperit d’anàlisi política del mateix Jordi Solé Tura i deixar que parli amb les seves pròpies paraules. Així, incloem un article que va publicar arran del desè aniversari de la Constitució, l’any 1988, i que ara, mesos després de la sentència del Tribunal Constitucional, ens evidencia més que mai com seria d’important –i com podem trobar a faltar– comptar amb la seva visió rigorosa i constructiva de la situació actual.

Hem volgut, també, donar context actual a aquest article i per això vam demanar als membres del Consell de Garanties Estatutàries de la Generalitat de Catalunya que formen part del Centre d’Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura que, ateses les funcions que exerceixen en aquest ens consultiu i el contingut anàleg de l’article de Jordi Solé Tura, poguessin interpretar-lo des d’aquesta perspectiva. Per això presentem l’article del Dr. Marc Carrillo, que explica la vigència de l’anàlisi feta per Jordi Solé Tura l’any 1998.

Esperem contribuir, modestament, des de Mollet, al debat públic sobre el present i el futur de la nostra societat, alhora que expressem públicament l’estima de la ciutat cap al seu molletà il·lustre Jordi Solé Tura i el compromís de Mollet del Vallès amb els valors de la democràcia.

Josep Monràs i Galindo

Alcalde de Mollet del Vallès i president del Centre d’Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura

PART I

Conferències

Justícia, llibertat i democràcia

Montserrat Tura i Camafreita,
consellera de Justícia de la Generalitat de Catalunya

Tot venint cap aquí, tenia la sensació que fer una conferència a Mollet del Vallès potser seria més fàcil perquè em trobaria com a casa, i com a casa em trobo, però el sentiment que he tingut quan m'he assegut en aquestes cadires on feia molt de temps que no m'hi asseia, és que potser és molt més difícil fer una conferència aquí que no pas en un altre indret.

Per moltes coses, perquè us miro i us conec a tots, perquè, a més a més, entre el públic hi ha juristes i acadèmics de reconegut prestigi que coneixen molt bé la figura i l'obra de Jordi Solé Tura i perquè, en el fons, totes les coses que fan referència a Mollet, al Dia de la Ciutat i al primer document d'aquell llunyà any 993, en què apareix la paraula Moledo (el reconeixement formal del naixement de la nostra ciutat), m'emociona. Crec que mai m'he adreçat a tots vosaltres a través d'una "conferència".

Intentaré explicar-vos alguna cosa sobre aquestes paraules solemnes que apareixen a la invitació: justícia i democràcia, i ho vincularé –perquè no ho podria fer d'una altra manera– a la figura de Jordi Solé Tura, en la qual em sembla magnífic que, tal com han evolucionat les coses, hagin acabat convergint la ciutat de Mollet del Vallès, el seu dia i el document que determina el seu naixement, en un dels pensadors i de les persones que més han aportat a la política i al plantejament d'actuacions dirigides a l'interès general del nostre país, de Catalunya (del seu encaix en aquesta Espanya cada vegada més complexa) i també en matèria de drets fonamentals i de dret constitucional.

A Mollet, l'última vegada que vam parlar de Jordi Solé Tura va ser al Centre Cultural La Marineta, el 6 de juliol d'aquest any, el 2009, quan es van presentar els dos volums *Estudios sobre la Constitución Española*, un recull de 107 aportacions de companys seus del món del dret constitucional, molts d'ells alumnes seus, un dels millors homenatges que se li han fet.

Tots els que coneixem l'estat actual de Jordi Solé Tura, sabem que estaria orgullós de veure totes les persones que hi han participat i la qualitat dels treballs. Malauradament, i vull fer-ne menció –entre altres coses, perquè si no dic que en Jordi encara és viu, tot i que està molt malalt–, a vegades tinc la sensació que parlem d'ell com si ja no hi fos, però en Jordi Solé Tura encara hi és: és viu, agraeix les carícies i els senyals d'estimació, respon amb la mirada i encara, de tant en tant, deixa anar un d'aquells somriures que el caracteritzaven. I vull deixar-ne constància ara i

aquí, tot i que malauradament, una malaltia implacable que es diu Alzheimer li ha anat prenent de mica en mica la seva capacitat de reflexió, de pensament i fins i tot de comunicació, i la seva situació en aquests moments és molt difícil. Ara que tant el necessitaríem.

En Jordi, segons la bibliografia d'aquests estudis sobre la Constitució, ha escrit 47 llibres (28 dels quals en solitari i 19 com a coautor), 34 articles d'assaig en revistes especialitzades que són referent obligat per a molts estudiosos del dret constitucional, 6 monografies, 18 pròlegs de referència obligada, 50 llibres traduïts, 6 publicacions singulars i incomptables articles d'opinió a la premsa escrita. És a dir, ens deixa el seu pensament escrit; la gran aportació d'aquest homenatge és que hi ha hagut una feina ingent per recuperar aquesta bibliografia.

Una de les coses que més admirava de Jordi Solé Tura era la seva capacitat d'anticipar-se; l'anàlisi política que feia de les coses era un element d'anticipació. Recordo, molts anys abans que Iugoslàvia, com s'anomenaven llavors aquells territoris, es trenqués a miques i s'enfrontessin les diferents ètnies i els poders polítics que hi havia, ell havia anunciat en una conferència en aquesta ciutat que això passaria. S'avançava sempre. S'avançava tant, que, per a aquells que no ho sàpiguen, l'any 1959, amb el pseudònim de Mateu Oriol, anunciava que algun dia caldria fer una Constitució i deia que hauria de representar una clara ruptura amb el franquisme, com no podia ser d'altra manera, i assegurar les bases d'una autèntica democràcia. I deia que caldria obrir el camí a posteriors transformacions socials dins de les regles democràtiques sense necessitat que cada una de les transformacions impliquessin mutacions del sistema constitucional. Aquest era el seu gran somni ja l'any 1959.

Per entendre perquè a Mollet del Vallès ens sentim tan orgullosos de tenir una persona com Jordi Solé Tura, molletà Il·lustre i Medalla d'Or de la Ciutat, he recollit algunes paraules que ell diu en el pròleg del seu darrer llibre, el primer dels volums (va anunciar que n'hi hauria un segon i malauradament no ha pogut ser) de les seves memòries, i que va titular *Una història optimista*.

En un paràgraf de la introducció diu: "M'agradaria que em veiessin com una persona tranquil·la i sensata, que no ha pretès ni pretén canviar el món de dalt a baix a cops de memorials, però que ha intentat i continuarà intentant contribuir a la construcció d'un món sense discriminacions ni injustícies. Prou sé que això és fàcil de dir i molt difícil de fer. Des que a finals del segle XVIII van ser proclamats els grans principis del que avui entenem per socialisme, és a dir, la llibertat, la igualtat i la fraternitat, o, com diem ara, la solidaritat, el món ha viscut i continua vivint terribles catàstrofes humanes i increïbles episodis de violència i de mort en nom de falses creences i de falses ideologies intolerants, però també hi ha hagut grans avenços cap a la igualtat i el benestar. Sé que jo no veuré la plena

realització d'aquests grans principis, però mentre visqui espero que podré continuar aportant alguna cosa, per petita que sigui, a la marxa de la humanitat cap a un món millor que, per fi, faci realitat allò de: 'a cadascun segons les seves necessitats, de cadascun segons les seves possibilitats', la definició més perfecta que he trobat del que en diem l'Estat del Benestar".

Perquè s'entengui bé que el lligam amb Jordi Solé Tura no només és pel fet d'haver estat alcaldessa i ell redactor de la Constitució i ministre o haver tingut una relació política i haver coincidit militant en la mateixa formació política, voldria llegir un parell de fragments d'aquestes memòries per entrar després en la tasca que segurament més es recordarà d'ell, la redacció de la Constitució.

No voldria apartar-me gaire del títol de la conferència, però perquè entengueu aquesta estima i aquest vincle, hi ha un fragment d'aquestes memòries en què diu: "Un dia, ja acabada la guerra mundial, em van comunicar que l'oncle Feliu tornava. El vaig reveure a la masia de Can Pinyonaire, voltat de tota la família. Havia arribat silenciosament i l'escena m'imposava molt. Em va dir quatre coses amables i jo no sabia què dir-li. Però el mite era allí i havia tornat, aclaparat per la tragèdia col·lectiva, però ben viu i alerta. Va viure poc temps, retirat de tota acció pública. Però quan va morir, al cap d'un parell d'anys, Can Pinyonaire es va omplir dels vells dirigents de la Unió de Rabassaires i de vells militants d'Esquerra Republicana, tots en silenci al voltant del mort il·lustre, mentre la Guàrdia Civil i els policies vigilaven aquelles restes del passat com si fossin les forces del present". El seu oncle era el meu avi i va ser alcalde d'aquesta ciutat, com tots vostès saben.

Tampoc he pogut defugir la mirada permanent a aquesta història optimista que són les seves memòries per situar la importància de tenir una Constitució i la seva reivindicació, de vegades qüestionada o maltractada, tot i que té defectes. Solé Tura és un dels que n'hi va trobar i els va analitzar –després en faré referència perquè es va editar una conferència que va pronunciar precisament a l'Ajuntament de Mollet del Vallès sobre els problemes de la Constitució–, però perquè entenguem el moment en què redacta aquesta Constitució i s'assenten les bases del període més llarg de democràcia (que espero que persisteixi durant molt de temps i que mai més ningú gosi trencar-lo), us lleigeixo un altre tros d'aquestes memòries, molt significatiu: "En realitat la tradició marca que, quan es constitueix un Parlament, fins i tot el parlament local, el ple municipal, presideix la sessió constituent el regidor o, en aquest cas, el diputat o diputada de més edat. A les Corts constituents, l'any 1977, aquesta hauria d'haver estat Dolores Ibárruri, la Pasionaria, una cosa que en aquells temps ningú no podia suportar; llavors es van inventar una altra història: que presidiria les Corts Constituents el diputat electe que primer s'ins-

crivís en el registre de les Corts Generals”. De manera que, com us podeu imaginar, van enviar ràpidament un diputat de la Unió del Centre Democràtic de l'època perquè s'inscrivís. Es deia Modesto Fraile i era de Segòvia. I us dic això perquè entenguem perquè aquest diputat va presidir la sessió. “Sota la presidència de Modesto Fraile, diputat d'UCD per Segòvia, va començar la sessió inaugural i immediatament el president va pregar a Dolores Ibárruri i a Rafael Alberti, que com a degans d'edat, ocupessin les dues vicepresidències. Va ser un moment màgic, que ni el millor escenògraf del món podia imaginar. Tots dos, asseguts casualment al meu costat, es van aixecar alhora i van baixar lentament els graons, agafats del bracet, fins a la rotonda central de l'hemicicle i, ella, de negre rigorós, ell, amb una americana de colors llampants, van pujar lentament els graons de la presidència i van ocupar els seus seients enmig d'un silenci sepulcral. Era com si el destí hagués volgut donar una lliçó magistral, com si tot el passat es regirés, com si un esperit bon jan decidís compensar milions de ciutadans i ciutadanes les penalitats i les humiliacions de tants anys i com si un immens artista volgués resumir en una escena fugaç el sentit profund del gran canvi cap a la democràcia. Va ser un instant d'aquells que resumeixen en si mateixos tota la història d'un poble. I, com si tots haguéssim comprès la significació del símbol, el silenci va ser finalment trencat amb una gran ovació que esborrava de cop quaranta anys de misèria.”

En aquesta conjuntura, Jordi Solé Tura va ser escollit ponent de la ponència que havia de redactar la Constitució, una ponència que, inicialment, només havien de constituir-la diputats de la UCD i del PSOE i en la qual, a iniciativa d'aquest darrer partit, es va proposar que també hi hagués representants dels partits nacionalistes i del Partit Comunista, la qual cosa també va fer necessari i obligatori que hi participessin representants d'Aliança Popular. El PSOE va cedir un dels seus espais als nacionalistes, que va ocupar, com sabem, Miquel Roca Junyent, i, finalment, es va acceptar que s'hi incorporés un diputat pel Partit Comunista, que va ser Jordi Solé Tura i un altre per Aliança Popular, que va ser Manuel Fraga Iribarne.

És veritat que aquesta Constitució té defectes, però jo estic absolutament convençuda que, si no fos per la presència de Jordi Solé Tura, no hauria presidit el marc legal d'aquesta democràcia, que ja fa 32 anys d'aquell moment màgic de la Pasionaria i el poeta Alberti pujant a la vicepresidència de la sessió constituent, que tan bé relata Jordi Solé Tura. Si no hagués estat per ell i per les moltes persones que representava i la lluita constant dels darrers temps del franquisme, la Constitució no establiria qüestions com les que cito a continuació, que potser semblaran sobrees, però que em semblen molt importants, perquè no podríem parlar de Constitució sense parlar abans de justícia i de democràcia.

“Espanya es constitueix com un Estat social i democràtic de dret, que propugna com a valors superiors del seu ordenament jurídic la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític”. Més endavant diu: “La sobirania resideix en el poble, del qual emanen els poders de l’Estat”. Aquesta Constitució reconeix i garanteix el dret a l’autonomia de les nacionalitats i les regions que integren Espanya i la solidaritat entre elles. Aquest és l’article segon, que més endavant reprendré. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques. Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d’especial respecte i protecció.

I, atenció, garanteix el principi de legalitat, la jerarquia normativa, la publicitat de les normes, la no-retroactivitat de les disposicions no favorables i retroactives als drets individuals, la seguretat jurídica, la responsabilitat i la interdicció de l’arbitrarietat dels poders públics (és a dir, la no-arbitrarietat dels poders públics). Proclama la dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents i defensa el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei i que els drets dels altres són el fonament de l’ordre polític i de la pau social.

Proclama tot allò que fa referència als drets fonamentals i a les llibertats i que aquests drets fonamentals i llibertats s’interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal dels Drets Humans (que no ho diu la Constitució, però ho dic jo: a hores d’ara continua sent el text més revolucionari que mai han aprovat els estats del món).

Tots tenen dret a la vida, a la integritat física i moral. Ningú no podrà ser sotmès a tortura ni a tracte degradant. Queda abolida la pena de mort. Dret a la llibertat i a la seguretat, informació dels drets en cas de detenció. S’estableix l’habeas corpus en cas de detenció il·legal i un temps màxim de 72 hores de presència en les dependències policials. S’estableix la inviolabilitat del domicili, el dret a l’honor, a la intimitat personal, a la pròpia imatge, al secret de les comunicacions postals i telefòniques.

Es garanteixen els drets d’expressió, de reunió i d’associació. Es prohibeixen explícitament les associacions secretes i les paramilitars. Es determina la igualtat de drets per ocupar càrrecs públics de tots els ciutadans i ciutadanes i es reclama que no hi hagi cap govern legítim si no és fruit del sufragi universal.

Parla de la tutela efectiva dels jutges, de la presumpció d’innocència, del dret a un judici públic amb totes les garanties i de no declarar en contra de si mateix. Elimina els treballs forçats i estableix la reeducació i la reinserció social com a objectiu de les condemnes de privació de llibertat. Prohibeix explícitament els tribunals d’honor i prohibeix, explícitament, els tribunals d’excepció.

I, evidentment, reconeix la llibertat d’ensenyament, el dret a l’educació, a la lliure sindicació, a la vaga, a la redistribució de la renda, al treball, a la protecció de la salut, a l’accés a la cultura, al medi ambient preservat,

a la conservació del patrimoni històric, a l'educació especial per als disminuïts, a les pensions de jubilació i d'invalidesa, i també, i algunes d'aquestes coses les remarco perquè després intentaré parlar –encara que sigui de passada– dels fets recents. L'article 47 diu: “La comunitat participarà en les plusvàlues que generi l'acció urbanística de les administracions públiques”.

He triat només aquestes parts de la Constitució, que és molt més llarga i, per cert, té un títol sencer dedicat a l'Administració de justícia. Però aquestes coses escrites l'any 1977, aprovades l'any 1978 i ratificades en referèndum, eren autènticament revolucionàries si les situem en aquell moment. I, segurament, res de tot això seria exactament com és si no hi hagués hagut aquí la mà, la contundència i la capacitat de convèncer de Jordi Solé Tura.

Des d'aquest Ajuntament es va editar el text d'una conferència que va fer-hi al cap de pocs anys: *Els tres problemes principals de la Constitució*, on deia que un d'ells era estabilitzar el sistema democràtic, ja que en aquell moment no estava clar si el mantindríem per gaire temps, i la veritat és que tornava a tenir raó, perquè al cap de poc hi va haver un intent de cop d'estat. L'altre problema era el debat sempre permanent i constant sobre monarquia i república i, finalment, ja anunciava el debat històric sobre el concepte de nació. I explicava, com ha explicat tantes vegades i s'ha publicat a bastament, que l'article segon, el que reconeix i garanteix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i regions, havia estat un pacte molt difícil entre les dues concepcions d'Espanya: aquella centralista, única, unificada i negadora de la diversitat, i l'altra, que viu la diversitat com una part de la llibertat indestriable dels seus pobles.

Crec que hi ha poques persones que hagin escrit tant com Jordi Solé Tura sobre aquesta qüestió. L'any 1988, en un llibre titulat *Una lectura federal del model de l'Estat constitucional*, torna a insistir sobre el títol vuitè de la Constitució i també sobre l'article segon, i torna a fer una reflexió molt important: fa una comparativa amb els estats federals com Alemanya, que han elaborat una doctrina jurídica de fidelitat federal com un exemple bàsic de les relacions entre el poder central i els estats membres, els *landers*, i es basa en la confiança recíproca i no en la coacció com a sistema. Us recomano que llegiu aquests textos per entendre el debat que avui és de més actualitat que mai.

En el debat de la primera Llei orgànica després de la Constitució, que va ser la de creació i funcionament del Tribunal Constitucional, novament la intel·ligència de Solé Tura s'avançava al temps. Era en relació amb el debat de si les lleis orgàniques ratificades per referèndum –i es referia de manera especial als estatuts d'autonomia– havien de ser sotmeses a aquest Tribunal posteriorment a la seva ratificació en sufragi universal. La seva posició no va ser la majoritària, i Aliança Popular i la

UCD van aprovar-la, i van aprovar també que aquestes lleis serien susceptibles de ser analitzades pel Tribunal Constitucional. I saben perfectament quines han estat les conseqüències de no haver escoltat el professor Jordi Solé Tura en les seves reflexions.

Un fet que ja és complicat i discutible és que se'ns recordi tantes vegades que tenim l'Estatut d'autonomia de 2006 recorregut. En aquests moments hi ha moltes lleis recorregudes en el Tribunal Constitucional que són plenament vigents i s'estan aplicant amb tota normalitat i ningú diu que són al Tribunal Constitucional; en canvi, amb l'Estatut, durant aquests quatre anys ha passat constantment. Un dels apartats que es va recórrer és el que fa referència als temes de justícia.

En realitat, la Constitució, la decisió política i segurament la victòria d'una formació d'esquerra l'any 1982 van aconseguir que els primers anys de desenvolupament d'aquesta Constitució, com a tal, fos un punt d'inici del desenvolupament d'un sistema de drets i llibertats i no la finalitat ni l'arribada enlloc ni cap element sagrat que ningú pugui criticar ni plantejar-ne la modificació. Però és el marc jurídic com a norma bàsica de la nostra democràcia on planteja la descentralització d'un conjunt de competències, arran de l'aprovació dels estatuts d'autonomia (Jordi Solé Tura també va col·laborar i ajudar en l'Estatut d'Euskadi, en el de Galícia i altres comunitats). Una de les coses que no van aconseguir en aquella primera onada descentralitzadora va ser la descentralització de la justícia.

L'Administració de justícia és, per tant, la concepció d'un element excessivament centralitzat, que l'Estatut de 2006 intenta ampliar. Per exemple, el fet de determinar quines poblacions s'incorporen a un partit judicial i quines no, continua sent competència de l'Estat, i és bastant difícil explicar a l'Estat que la població de Gavà, que pertany a la comarca del Baix Llobregat, està a nou minuts en transport públic de la ciutat de Barcelona i, en canvi, és impossible anar en transport públic des de Gavà a Vilanova i la Geltrú. Però Gavà depèn de Vilanova i la Geltrú. Durant aquests trenta anys no hem aconseguit que la demarcació –que és un tema que requereix conèixer la realitat pròxima– sigui competència de l'autonomia.

Tampoc hem aconseguit una institució que vam tenir durant la Segona República, i d'aquí la importància d'aquests títol tercer de l'Estatut pel que fa al tema de justícia. Aleshores es tenia molt clar que la mateixa definició d'autogovern com a tal, la configuraven tres poders, és a dir, el Parlament com a poder legislatiu, el Govern de la Generalitat com a poder executiu i el Tribunal de Cassació com a poder judicial, amb possibilitats que molts dels litigis iniciats en els tribunals del territori català tinguessin el seu procés final en el Tribunal de Cassació, que avui seria el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

L'Estatut de 2006 fa un pas endavant en aquest sentit i reclama per a aquest Tribunal competències en aquesta matèria que fins ara no ha estat

possible tenir, atès que una altra de les consideracions que fa la Constitució, i que s'ha desenvolupat durant aquests anys, és l'especificitat del Codi civil.

S'està fent una feina de codificació per tenir el dret civil més avançat pel que fa a la concepció de família, dret successori i molts altres elements, si més no, en matèria de dret civil i en matèria de dret públic. Recuperar el Tribunal de Cassació seria recuperar una institució que vam perdre amb una llei dictada pel règim franquista l'any 1939.

Pel que fa al Consell General del Poder Judicial, el CGPJ, l'òrgan de govern del poder judicial, quan l'acusem de partidista, hauríem de pensar per què ho fem, ja que els òrgans que emanen del poble són òrgans de govern en democràcia i han de representar la voluntat popular expressada en sufragi universal, que és la composició que dona el Parlament a les Corts Generals amb els resultats de les eleccions. Per tant, el CGPJ, com que no l'ha escollit directament el poble, sinó els seus representants, té una certa correlació amb les Corts Generals, en un sentit conservador o progressista, però no m'estenc en això. En tot cas, sembla absurd que hagi de ser aquest Consell qui decideixi si estableix una sanció a un jutge de pau a Catalunya o si accepta la proposta que li faci un municipi del nomenament d'un jutge de pau. Afortunadament, Mollet del Vallès té des de 1988 uns jutjats, i estem preparant un nou edifici, però hi ha moltes coses que s'han de decidir en aquest Consell i, de totes les institucions de govern, aquesta és una institució de la tercera de les columnes de l'estructura de l'Estat de dret. Les màximes instàncies del poder judicial van resistir la descentralització dels anys vuitanta i ara intenten resistir-se, novament, a la segona generació d'estatuts.

La descentralització d'algunes d'aquestes funcions i la creació de consells de justícia estan presents en el nostre Estatut i, per tant, signifiquen un avenç importantíssim, que, des del meu punt de vista, no impedeixen en absolut que, pel que fa a determinats preceptes de caire penal, la justícia continuï unificada en aquest estat plurinacional espanyol que, tant en Jordi Solé Tura com jo i molts dels presents, defensem.

Tenim una assignatura pendent, que és la descentralització d'alguns dels elements en matèria de justícia, però no pas perquè ho impedeixi la Constitució. No em puc pas considerar una experta en dret constitucional, però tinc molt clar que podríem fer moltes coses des de la comunitat autònoma i que no es fan perquè la capacitat de decisió avui dia encara rau en el Govern central. Un exemple són les polítiques en matèria de personal: la contractació o provisió de places d'un auxili judicial o d'un gestor processal, que són persones que treballen com a suport administratiu dels jutges en els jutjats i tribunals de Catalunya, depèn del Ministeri de Justícia. Fins ara no s'ha descentralitzat, tot i haver demostrat durant aquests anys de funcionament de l'Estat de les autonomies que aquells

serveis que es gestionen des de la proximitat (educació, salut i tants altres) milloren en la seva gestió i són més eficients.

En podríem parlar més, però vull esmentar els conceptes de justícia, de llibertat, de democràcia... i fer honor al títol de la conferència. Hi ha hagut un cúmulo de situacions en l'actualitat diària que tenen a veure amb l'acció dels tribunals de justícia, amb la persecució del delictes, o persones que s'han autoinculpat, o bé perquè, presumptament, segons la investigació de la fiscalia o la decisió d'un jutge han comès delictes molt greus... que han posat en qüestió moltes coses. Això em permet reflexionar sobre el fet que, quan la Constitució parla de l'imperi de la llei, ens està demanant que no ens vinclem com una canya en funció del que passi a cada moment. Quan hi ha un problema en matèria de seguretat (una violació, un assassinat, una agressió sexual a un menor...) tenim la tendència de posar en qüestió l'ordenament jurídic; llavors algunes veus demanen que es canviï la llei o que s'endureixin les penes. La resposta sempre és la mateixa. Potser, abans de fer aquestes afirmacions, hauríem de mirar què diu la llei. Per això llegeixo amb molt d'interès alguns articles de la Constitució, que ja deixa clar que es produeixen plusvàlues en l'acció urbanística (ho hem sabut sempre) i que han de revertir, pel que fa a l'acció de l'Administració, en l'interès general.

Ens esquinquem les vestidures fins i tot desconeixent la llei magna (ja no dic les lleis d'urbanisme, que donen les garanties necessàries pel que fa a l'aprovació inicial, l'exposició pública, l'exposició provisional, l'exposició definitiva) i comencem a posar en qüestió el marc jurídic. Sincerament, després de tres anys d'estar al capdavant del Departament de Justícia he arribat a aquesta conclusió: hem de creure en el nostre ordenament jurídic, no pas cegament ni incondicionalment, però, si alguna grandesa té aquesta democràcia que va fer possible la Constitució, és que lleis canvien lleis. Si algun dia pensem que alguna d'aquestes lleis està mal feta, qui la va aprovar –sigui el Parlament de Catalunya o les Corts Generals– té capacitat per derogar-la, per modificar-la o per substituir-la. Ara bé, lleis canvien lleis si es té la majoria per fer-ho, evidentment, en el sentit que hom desitjaria molt especialment pel que fa a la Llei orgànica que crea el Tribunal Constitucional, però de vegades no cal canviar la llei; potser el que cal és reforçar –i aquesta també és una idea que exposo i que intento explicar a tot arreu– l'autoritat democràtica que emana del poble, i creure-hi. La justícia emana del poble: això ho diu la Constitució. I no poden haver-hi governs que no emanin del poble i del sufragi universal. Per tant, potser el que hem de fer és reconèixer l'autoritat democràtica. I utilitzo expressament aquesta paraula, autoritat, que sé que no agrada gaire, perquè hem tingut la tendència natural a confondre-la amb autoritarisme (que vam suportar els que vam viure i conèixer el franquisme quaranta anys). Però si fem memòria de la nostra història no són qua-

ranta anys, són la suma de les dictadures que ha patit aquest país, que són moltes.

Tenim democràcia i potser hem d'entendre que l'exercici de l'autoritat democràtica és una cosa diferent de l'autoritarisme, que el reconeixement i l'exercici d'aquesta autoritat democràtica enforteix la democràcia, l'estructura sòlida, les bases sobre les quals se sustenta el desenvolupament de polítiques de l'Estat del benestar. A algú li pot semblar reaccionari el que dic, però em sembla que avui no només no és reaccionari, sinó que és imprescindible parlar del respecte a l'autoritat i del respecte a les lleis, entenent, efectivament, que fins i tot la mateixa Constitució és modificable i cap llei és una llei sagrada. I cal no oblidar mai que la sobirania recau en el poble.

Està escrit que hem de garantir el principi de legalitat, la seguretat jurídica, la responsabilitat, i evitar l'arbitrarietat dels poders públics. Es tracta només de fer-ho complir i, si hi ha persones que ho vulneren, el pes de la llei ha de caure sobre elles. Ja ho diu la Constitució: dret a la llibertat i a la seguretat. La informació dels drets en cas de detenció, la inviolabilitat del domicili, el dret a l'honor i a la intimitat personal, la tutela efectiva dels jutges, la presumpció d'innocència, el dret a un judici públic amb totes les garanties, l'eliminació dels treballs forçats, i ho dic en veu alta, perquè la tendència que tenim en aquests moments a demanar penes més dures i a preguntar per què no treballen obligatòriament tots els que són a la presó és perquè hem oblidat que els treballs forçats van ser utilitzats com a sistema d'esclavitud en altres temps i la Constitució els va prohibir explícitament.

Potser tenim una Constitució millor del que moltes vegades hem dit, que estableix la reeducació i la reinserció social com a objectiu de les condemes de privació de llibertat, temes que ara em pertoca governar a mi i que mai havia pensat que faria... Les presons i el compliment de condemna fora de les presons, lluny de ser un problema greu i de constituir un àmbit governamental difícil de gestionar, són la garantia que es compleixen la llei i les normes de convivència de les quals ens hem dotat democràticament. Per tant, la justícia no és un àmbit governamental desagradable, sinó que ens acosta més al fet de ser nació i de ser nació-estat.

Tant l'Administració de justícia (la capacitat de legislar un dret propi com és el dret civil, el dret privat que regula propietats, successions, família...), com el compliment de les penes de privació de llibertat, són conceptes reservats històricament a l'Estat. Sempre ha estat així. Catalunya ara ho està desenvolupant en l'àmbit de l'autogovern; els departaments considerats en llenguatge col·loquial com a departaments "marrons", perquè només tenen conflictes i problemes, en realitat són els que més s'aprofundeixen en l'autogovern i ens acosten més a ser nació-estat. El bon funcionament de la seguretat pública i la garantia que els tribunals de justí-

cia compliran els preceptes constitucionals, i també que el compliment de les penes es farà respectant els drets i la dignitat dels presos, forma part de matèries que sempre havia exercitat l'Estat en el marc de les seves competències. Si les tenim, hem de dur a terme aquesta tasca, i ho estem fent tan bé com altres països europeus. Ens podem comparar amb França, per exemple, perquè allà estan patint una crisi respecte a les presons, i s'ha demostrat que nosaltres tenim un concepte molt més modern i avançat, que és el de la reeducació i la reinserció.

No he vingut a dir-los que la Constitució és perfecta, al contrari. Jordi Solé Tura, jo mateixa i molts altres hem analitzat el desenvolupament d'un tema que potser la Constitució no va deixar prou lligat: el de si els municipis, els ajuntaments, són Estat, són Administració pública, governs escolllits pel poble... Llavors, si les comunitats autònomes són Estat i són escolllits per sufragi universal, com diu la Constitució, per què no s'han estructurat mecanismes de coresponsabilitat, de fidelitat i de lleialtat jurídica institucional?, com explicava Jordi Solé Tura quan parlava dels *landers* alemanys, on aquesta coresponsabilitat és clara i, per tant, l'Estat no pren decisions sense comptar amb les comunitats autònomes (i, en conseqüència, aquestes se senten molt més coresponsables). Tal vegada llavors faríem un pas molt ferm i definitiu cap a un Estat federal, l'únic que ens permetrà desenvolupar del tot les competències en l'àmbit menys descentralitzat de l'Estat, que és l'àmbit precisament de l'Administració de justícia.

Però la justícia és també una altra cosa, és un mot que de tant fer-lo servir, de vegades el fem malbé. Erik Orsenna va escriure un llibre titulat *La gramàtica és una cançó dolça*, on explicava d'una manera gràfica que de tant fer servir malament les grans paraules, al final perden sentit. Sovint ens posem a la boca la paraula llibertat, la paraula justícia... i d'altres. La justícia social, la igualtat, la solidaritat... són paraules que sonen molt fortes i fermes i potser les malmetem. I aleshores les hauríem de portar a l'hospital per guarir-les. Orsenna fa una reflexió literària molt interessant sobre quines s'hi han de portar; expressions com t'estimo molt, que s'utilitzen sovint, s'han de portar a l'hospital i reflexionar si es diuen amb prou coneixement o sinceritat. Orsenna acaba recomanant que no n'abusem i que, quan les fem servir, sigui en el seu autèntic i profund sentit.

Finalment diu que és fonamental que cap d'aquestes paraules importants que condicionen la nostra vida –llibertat, democràcia, igualtat, justícia...– arribi a banalitzar-se tant que perdi el sentit.

He guardat per al final, novament, uns fragments de les memòries de Jordi Solé Tura, quan explica perquè va titular-les *Una història optimista*. Diu: "Quan em vaig decidir a escriure aquestes memòries i vaig avançar capítol rere capítol, vaig tenir la impressió que narrava una història dura i pessimista, però quan les vaig llegir en acabar i les vaig rellegir d'una sola tirada, vaig arribar a una altra conclusió: és, certament, una his-

tòria dura, en la qual tant jo mateix com els altres protagonistes rebem cops, però també és una història sense retrocessos personals ni col·lectius, sense renúncies ni abandonaments”. Per tant, en tot això que hem explicat de desplegar i de donar a les coses el valor que tenen, hauríem d’aplicar-nos el que deia Solé Tura. Continua dient: “Sovint ens equivoquem i ens fem en carrerons de difícil sortida, però no renunciem a continuar endavant i, després de cada cop, ens guarim les ferides i reprenem el camí i al final la història acaba bé. Per això crec que, en termes generals, les meves memòries són una història optimista”.

No acaba aquí, però us vull llegir algunes citacions buscades precisament en aquest llibre que fan referència a la llibertat. “La llibertat, al cap i a la fi, no és altra cosa que la capacitat de viure amb les conseqüències de les nostres pròpies decisions”. I una altra citació molt contundent sobre la justícia, atès que avui parlem de justícia, democràcia i llibertat: “On no hi ha justícia és perillós tenir la raó.” És el que passava en les dictadures i durant l’època franquista: com que no hi havia tribunals amb garantia que et donessin la raó, era molt perillós. El que estem parlant avui, el que ens suscita aquesta feina que va fer Jordi Solé Tura, la Constitució, l’Estatut, el debat estatutari, l’organització d’una manera determinada de la justícia, el reconeixement o no de les autoritats democràtiques, de les lleis... són les columnes bàsiques que aguanten l’estructura, com si es tractés d’un temple grec —algunes han aconseguit aguantar més de 2.600 anys—, i sobre les quals podem aixecar el desenvolupament de l’Estat del benestar, fer polítiques educatives avançades, afrontar reptes d’investigació, culturals, esportius... Són la base de la seguretat pública, de l’aplicació de la justícia i dels drets fonamentals que ens van garantir aquells que van viure moments excepcionals durant l’etapa constituent i que van redactar la Constitució. Aquests drets inviolables i aquestes passes enrere mai donades són fonamentals perquè puguem desenvolupar amb tota la profunditat l’Estatut, perquè ens sentim més nació que mai.

L’última frase del pròleg d’*Una història optimista*: “També ho és (d’història optimista), perquè en cada episodi, les forces que batallen per la democràcia augmenten, s’agrupen i sumen i mai minven ni es divideixen ni resten”.

Si fem cas al Jordi, ara que no ens ho pot explicar ell, però que, en canvi, ha estat el nostre gran mestre, segurament el nostre país i tots nosaltres evolucionarem cap a la justícia, la democràcia i la llibertat. Gràcies.

Josep Monràs, alcalde de Mollet, i Montserrat Tura, consellera de Justícia, a l'acte de lliurament del II Premi Jordi Solé Tura, a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Mollet del Vallès, el 5 de novembre de 2009.

Montserrat Tura en un moment de la seva intervenció.

Lluitadores incansables: les dones magrebines en el procés d'integració a Espanya i Itàlia

*Dra. Djaouida Moualhi**

Agraïment	22
Les dones magrebines. El per què de l'estudi	22
Objectius de l'estudi	23
Trencant estereotips	24
Barreres a la integració	26
Lluites i estratègies femenines: la integració invisible	27
Reflexions finals	28

*Doctora en Ciències Polítiques i Socials per l'Institut Universitari Europeu (Florència, Itàlia) l'any 2008, Djaouida Moualhi va guanyar el II Premi Jordi Solé Tura amb la tesi intitulada *Les immigrantes maghrébines en Espagne et en Italie*.

Agraïment

A l'Ajuntament de Mollet del Vallès i al Centre d'Estudis per la Democràcia per haver-me concedit un premi tan rellevant com el Jordi Solé Tura a la millor tesi doctoral sobre democràcia per estudis en Ciències Socials i Dret Públic, el 2009.

1. Les dones magrebines. El per què de l'estudi

L'elecció de treballar sobre els immigrants magrebins i en particular sobre les dones magrebines es justifica per diversos motius. El col·lectiu d'immigrants magrebins representa un dels grups d'immigrants més nombrosos a Europa establerts des de fa dècades en països com França, Països Baixos i Bèlgica, i en expansió a Espanya i Itàlia. No obstant això, a diferència d'altres grups d'immigrants, la presència dels magrebins i musulmans, en general, genera molta atenció de l'opinió pública (periodistes, polítics, especialistes en ciències socials, etc.) i suscita discursos xenòfobs.

Generalment, aquest grup és considerat com a resistent a la dissolució en les cultures de les societats de recepció i, fins i tot, inassimilable en percebre-hi una acumulació de diferències culturals i en donar-se la sensació que les barreres etnicoreligioses són infranquejables. En aquest sentit, l'Islam i les actituds dels immigrants magrebins (i els procedents dels països arabomusulmans, en general) són interpretats com homogenis i estàtics. Qualsevol capacitat d'adaptació a altres cultures els és negada. Aquesta perspectiva permet a les societats receptors imputar als col·lectius d'immigrants l'autoexclusió i, fet i fet, treure culpabilitat a sí mateixos i les pràctiques d'exclusió cap a aquells.

Per la seva banda, les dones magrebines i en particular, les marroquines, representen, també, el col·lectiu d'immigrants femenins més nombrosos a Europa. Durant els darrers decennis ha canviat el perfil de la immigració magrebina: masculina i solitària a l'inici, ha esdevingut familiar, amb una marcada tendència a la feminització, sobretot quan es tracta d'Espanya i d'Itàlia com a països de destinació. Tot i un cert interès per la qüestió femenina, des dels anys vuitanta, la dona immigrant, i la magrebina en particular, ha estat vista pels analistes sobretot com el subjecte cultural de la migració (mare, esposa, filla, guardiana de les tradicions), mentre que l'home, en contrast, ha estat concebut com el subjecte econòmic. Els casos de dones magrebines que emigraven soles s'han considerat com una excepció a la regla. En aquest ordre d'idees, en afegir a les dones dins de la categoria del reagrupament familiar, alguns treballs científics deixen en silenci l'existència, el rol actiu de les dones immigrants.

A diferència d'altres grups d'immigrants femenines, la presència de les dones magrebines ha suscitat un gran interès, que s'ubica entre el paternalisme i la xenofòbia. Hi ha, en aquest sentit, una certa tendència a la islamització de l'objecte d'estudi perquè, a diferència d'altres grups d'im-

migrants femenines, el tret distintiu en el cas de les magrebines sembla consistir en el fet de ser musulmanes i no de ser immigrants. El debat sobre la situació de les immigrades magrebines, i de les immigrades musulmanes en general, esdevé llavors un debat sobre llur religió i llur cultura. La pressió a la qual estarien suposadament sotmeses als seus països d'origen serveix per reconstruir la imatge del conservadorisme, tradicionalisme i fonamentalisme atribuït a aquestes societats. D'aquesta manera, els estereotips ja en curs a Europa sobre aquest grup, com ara violent, agressiu i misogin, es veuen reforçats.

En l'imaginari occidental, les immigrades magrebines (i les musulmanes, en general) són sovint presentades com esposes, filles o mares, sotmeses a costums i tradicions arcaïques, patriarcals i misògines. S'evoqa així la importància de l'honor, la negació d'accés a l'ocupació després del matrimoni, l'obligació d'ús del vel islàmic, la pràctica de poligàmia o els matrimonis forçats. Són representades com a víctimes passives incapaces d'actuar. Estarien subjectes a l'autoritat del marit o pare, sense poder franquejar els límits de l'espai privat opressor per accedir a l'espai públic tolerant, emancipador i modern. Són presentades com inactives des del punt de vista econòmic; aïllades i replegades sobre el seu grup de pertinença. El desconexament de les condicions de les dones magrebines a Europa es veu reforçat, llavors, amb aquests estereotips.

Així mateix, l'elecció d'estudiar les immigrades magrebines es justifica pel rol que se'ls atribueix en les societats magrebines i arabomusulmanes, en general, com a educadores i encarregades de transmetre les tradicions. En conseqüència, com a mares tindrien un paper important en el procés de socialització de la segona generació en les societats d'acollida. Si és així, poden fomentar l'adaptació del seu grup familiar a les societats receptors o, per contra, propiciar la resistència a aquesta adaptació.

2.Objectius de l'estudi

En aquest estudi m'he proposat proporcionar una altra perspectiva que permeti relacionar les experiències individuals i els fenòmens col·lectius en el marc de les trajectòries migratòries i les construccions identitàries singulars tant individuals com col·lectives, en les quals les dones són alhora actores i agents, dotades d'iniciativa. A través d'una anàlisi qualitativa de cent entrevistes realitzades a dones magrebines residents a Espanya (Catalunya) i Itàlia (Llombardia) he examinat les condicions de la seva integració sociocultural. Les dimensions analitzades són les següents: l'ocupació, l'habitatge, l'aprenentatge de la llengua dels països de recepció, les xarxes socials i la interacció social.

L'objectiu d'aquest estudi no era esbrinar si les immigrades magrebines estan o no integrades en les societats de recepció, sinó d'observar i descriure com s'està desenvolupant aquest procés. És a dir, examinar les

seves actituds i comportaments davant el nou context sociocultural i econòmic. No obstant això, es tractava sobretot d'identificar, d'una banda, quines són les barreres internes i externes que poden trobar les migrades magrebines per raó de gènere, el seu estatus d'immigrants, la procedència d'origen, l'afiliació religiosa i el seu capital social i cultural i, d'altra banda, quines són les estratègies adoptades per aquestes dones per fer front als obstacles trobats i aconseguir satisfer els seus desitjos.

Per tant, en aquest estudi, es tractava de mostrar quin tipus d'obstacles individuals, familiars i estructurals troben les immigrades magrebines en el seu procés d'establiment en les societats d'acollida, com lluiten contra aquests obstacles i quines estratègies fan servir per millorar la seva situació i la del seu grup familiar, prestant atenció a factors individuals, familiars i estructurals que els poden facilitar l'èxit en aquest procés. Per això es va entrevistar una mostra de cent dones magrebines.

3. Trencant estereotips

L'estudi ha demostrat que aquestes dones no són un agregat homogeni. Aquest agregat, per cert, prové més de la visió de les societats d'acollida que d'una identitat col·lectiva que no existeix sinó que s'ha de veure com una suma de moltes individualitats. Contràriament als llocs comuns, en les migracions procedents del Magreb s'observa una presència creixent de dones amb un projecte migratori autònom, que arriben a Espanya i Itàlia en qualitat de subjectes econòmics i no dependents dels homes. A més, la gran majoria de persones que han arribat per reagrupació familiar tenen un rol actiu en el procés migratori.

Estudiades fins ara sota el prisma de la submissió a la seva comunitat ètnica de pertinença i reduïdes a rols que reproduïxen aquest sotmetiment (mares, filles o esposes, guardianes de les tradicions), intenten existir com a individus. Si, al principi, l'emigració de la dona magrebina estava lligada al reagrupament familiar i la seva inserció al mercat de treball de les societats receptores era percebuda com una transgressió dels codis d'honor, la situació ha canviat molt durant els darrers anys. L'arribada de dones soles (sobretot, solteres i divorciades) i la seva incorporació al mercat de treball de les societats de destinació constitueix un fenomen irreversible que transforma el vell clixé de les dones magrebines.

L'estudi demostra que no totes les immigrades magrebines són analfabetes, conservadores, tradicionals ni tampoc totes van venir per reagrupament familiar. Hem trobat diversos casos de dones que van ser escolaritzades i fins i tot algunes amb estudis universitaris (sobretot de dones procedents d'un àmbit urbà d'origen). L'emigració autònoma, és a dir, la de les dones que emigren soles, respon, sobretot, a dones solteres o divorciades, procedents d'un medi urbà d'origen i amb un nivell d'estudis mitjans.

Els motius que van impulsar aquestes dones a marxar del seu país així com els objectius perseguits mitjançant aquesta emigració són diversos i heterogenis, depenent de la situació social de cada individu, de l'estat civil, el nivell d'estudis, la situació econòmica i familiar, de l'edat, la procedència rural o urbana, etc. És cert que el motiu principal que van aportar les nostres entrevistades per justificar la seva emigració va ser l'econòmic, com en el cas dels seus homòlegs homes. No obstant això, hem pogut observar que les causes de l'emigració de les dones responen, generalment, a un fenomen pluricausal, que es pot donar tant en virtut d'aspiracions de millora econòmica com pel desig d'adquirir una major independència i llibertat personal en termes de gènere.

L'anàlisi del discurs de les immigrades magrebines revela que aquestes dones tenen un interès actiu en establir llaços interpersonals i d'intercanvi amb la resta de la població d'acollida, el que desmenteix la imatge generalitzada que presenta a les dones immigrants procedents del Magreb com aïllades i replegades en els llaços comunitaris. A més, les seves xarxes socials són molt més àmplies i diversificades que les dels seus homòlegs homes. Tant les dones assalariades com les mestresses de casa mantenen més contacte amb els seus compatriotes, immigrants d'altres procedències i els autòctons. Aquests llaços socials es teixeixen gràcies a relacions de veïnatge, a través de les sortides quotidianes per fer les compres, les visites als serveis socials i de salut, o per acompanyar els nens a l'escola i a d'altres espais públics (parcs, etc).

Les xarxes socials que estableixen les dones immigrants tenen repercussions positives no només sobre elles mateixes sinó sobretot sobre el seu grup familiar (marit i fills). Amb independència que les dones immigrants exerceixin o no una activitat remunerada, són elles les que, en general, accedeixen a recursos a les associacions i els serveis socials o altres organismes per demanar ajuda i resoldre problemes d'allotjament, de diners o d'escolarització dels nens .

Aquest és el cas, per exemple, d'una de les nostres entrevistades, immigrant d'origen marroquí, procedent del medi urbà i amb estudis primaris, que va venir a Espanya per reagruparse amb el seu marit. Poc després d'arribar a Espanya es va inscriure a un curs d'aprenentatge de la llengua espanyola i més tard va assistir a un altre curs de formació professional. El fet d'aprendre la llengua li va permetre ampliar les seves xarxes de contacte i, en conseqüència, diversificar les seves fonts d'informació. Com ens va relatar ella mateixa, tot i que el seu marit portava més de deu anys treballant a Espanya, no havia aconseguit regularitzar la situació de residència i va ser ella qui va decidir anar a associacions a la recerca d'informació i assessorament que els poguessin ajudar a regularitzar la seva situació. A més de regularitzar la seva situació de residència i la del seu marit, anys més tard, quan ja tenia dos fills, va aconseguir

traslladar-se a un apartament nou, més ben condicionat, per acollir una família amb fills, gràcies a l'ajuda dels serveis socials.

D'altra banda, la majoria de les dones entrevistades van valorar positivament el seu accés al mercat laboral i l'aprenentatge de la llengua del país d'acollida. L'accés al mercat laboral els permet contribuir a l'economia familiar i, en conseqüència, participar de manera més activa en les decisions familiars. L'accés al mercat laboral, els permet, també, obtenir ingressos propis i, així, adquirir més autonomia i independència davant de la seva família.

La necessitat d'aprendre la llengua de la societat receptora es justifica pel desig d'aquestes dones d'accedir al mercat laboral i la informació i d'establir contacte i relacions d'amistat amb la població autòctona. Volen aprendre la llengua per poder adquirir més autonomia i independència del seu grup familiar. Per a algunes, sobretot les que tenen nens escolaritzats o en edat escolar, la necessitat d'aprendre la llengua respon també a un desig de participar activament en la socialització dels seus fills o, simplement, de sortir de l'aïllament. Altres volen aprendre la llengua del país receptor perquè la consideren com un instrument que els permet millorar la seva situació socioprofessional.

4. Barreres a la integració

Tot i que la gran majoria d'entrevistades va mostrar interès per aprendre la llengua i establir contacte i relacions interpersonals amb la societat autòctona, valoren positivament el seu accés al mercat laboral, però algunes no han pogut fer-ho a causa de l'existència de barreres internes i externes, d'ordre cultural, sociodemogràfic o estructural.

Els llargs i pesats horaris de treball, les càrregues familiars i la incompatibilitat dels horaris de treball amb els horaris dels cursos de llengua o la llunyania dels centres educatius que ofereixen aquests cursos respecte al lloc de residència, són factors que han impedit l'assistència als cursos i, per tant, han incidit negativament en el procés d'integració sociocultural. Així mateix, l'analfabetisme i l'edat ha estat una dificultat afegida, en el cas d'aquelles dones que procedeixen d'un medi rural. Per a d'altres, sobretot les que tenen un nivell educatiu mitjà o alt, ha estat la mala gestió i la feble qualitat dels cursos oferts de llengua el que n'ha provocat la deserció. Finalment, hem trobat casos en els quals alguns homes marroquins no han deixat que les seves dones assistissin als cursos de llengua i en general sortir de casa, per por de perdre el control sobre elles si accedeixen a l'espai públic.

D'altra banda, a més dels factors esmentats més amunt, també hi ha l'estatus jurídic precari de residència. El desconeixement de la llengua del país d'acollida i el tracte discriminatori a què han estat sotmeses algunes de les nostres entrevistades que porten el vel islàmic per part d'alguns

empresaris o recursos humans autòctons, són elements que han frenat l'accés al mercat laboral. El no reconeixement dels diplomes adquirits pels immigrants als seus països d'origen és un altre factor que juga en contra d'una bona integració. Les dones entrevistades ocupen llocs de treball no qualificats i mal pagats, com el servei domèstic. Sovint són considerades com a mà d'obra barata, dòcil i flexible; les dones immigrants i les magrebines són majoritàriament confinades a un seguit de tasques de "cura" típicament femenines.

Tot i que el nivell d'estudis i l'experiència professional siguin considerats com a factors que afavoreixen la promoció socioprofessional, per a les dones immigrants, aquestes experiències no semblen poder tenir cap efecte en els contextos receptors. Entrevistades que tenen un nivell d'estudis universitari i que han ocupat llocs de treball qualificats al seu país d'origen han patit la desqualificació amb força freqüència; els llocs de treball que ocupen actualment no corresponen al seu nivell d'estudis i de formació professional. De fet, són les que se senten menys satisfetes amb les seves condicions de treball. I encara que sembla que hi ha pocs factors que disminueixen la desqualificació que pateixen, entre elles hi ha les xarxes socials, la freqüentació de les associacions i el temps de residència al país de recepció.

En fi, la feble participació de les dones magrebines en la vida associativa s'explica per la falta d'informació, de motivació, el desconeixement de les llengües dels països d'acollida, la desconfiança i la manca de temps lliure (llargues jornades de treball, responsabilitats familiars); però sobretot, per la poca familiaritat dels magrebins amb el moviment associatiu, que es deu, sobretot, per la manca de cultura associativa en els països d'origen.

5. Lluites i estratègies femenines: la integració invisible

Davant dels diversos obstacles trobats, moltes de les magrebines entrevistades, conscients, per exemple, de la importància de l'aprenentatge de la llengua en el procés d'integració i la seva realització personal, han desenvolupat estratègies autodidactes. Han intentat satisfer aquest desig fingint sotmetre's a la decisió del marit per evitar problemes, però estudiant d'amagat quan el marit surt a treballar.

Per exemple, algunes de les entrevistades ens han explicat que van aprendre la llengua llegint les revistes i diaris que els seus marits deixaven a casa i que més tard van aprendre la gramàtica llegint llibres que els deixaven amigues o veïnes. Una entrevistada procedent del medi rural marroquí, que no va ser mai escolaritzada i que, com totes les nenes del seu poble d'origen, va començar a treballar a l'edat de sis anys ajudant els seus pares al camp, explicava que el procés d'aprenentatge de la llengua del país receptor li va resultar complex i difícil, perquè li suposava un

doble esforç. No obstant això, gràcies a la seva força de voluntat i l'aplicació diària, va aconseguir aprendre una mica de vocabulari per poder comunicar-se amb les veïnes autòctones. Després d'acabar les tasques domèstiques, mentre els fills estaven a l'escola, aprofitava les hores lliures per aprendre la llengua, intentant memoritzar totes les paraules mentre mirava la televisió i, després, a la tarda preguntava als seus fills el significat de cada paraula.

Els exemples que hem esmentat demostren, d'una banda, que tot i que moltes immigrants són analfabetes, han adquirit un bagatge lingüístic limitat però suficient per fer-se comprendre amb les veïnes autòctones. I d'altra banda, que aquestes dones no són tan passives, ni tan submises. Per tant, es pot dir que, tot i que algunes dones magrebines aparenten ser submises i conformistes, recorren sovint a estratègies típicament femenines per satisfer els seus desitjos.

6. Reflexions finals

El nostre estudi demostra que l'emigració de les dones magrebines revesteix dimensions emancipadores i permet recompondre les relacions de gènere. L'emigració autònoma constitueix un factor de mutació de l'estatus de la dona: de subjecte familiar esdevé actor econòmic.

Per a la majoria de les dones entrevistades, l'entrada en el mercat de treball de les societats receptors és una ocasió per emancipar-se dels lligams i imposicions de la família tradicional. Els ingressos percebuts són un instrument que els permet contribuir als ingressos familiars i així millorar tant les condicions econòmiques de la seva família, com les pròpies. Aquesta activitat els permet també tenir ingressos propis i així adquirir més autonomia i dependre molt menys del marit. A d'altres dones, l'emigració els va permetre escapar del control social que s'exerceix sobre les dones en les societats d'origen.

No obstant això, no totes les dones experimenten de la mateixa manera els efectes de la immigració. Per a algunes, sobretot aquelles que tenen estudis universitaris i ocupaven en el seu país d'origen una feina qualificada i ben remunerada, l'emigració ha suposat més pèrdues que guanys (pèrdua d'autonomia, d'estatus social, etc.). Per exemple, algunes s'han vist obligades a assumir el seu nou rol de mestresses de casa davant de la negativa del marit a permetre-les treballar. En el cas d'altres, tot i que estan treballant, l'ocupació que tenen no correspon al seu nivell de formació i experiència professional. Per tant, podem dir que l'emigració pot tenir efectes múltiples i heterogenis: depenent de l'estatus social, la posició que ocupava en la família cada dona al país d'origen, l'estat civil, el nivell d'estudis, etc.

Per a moltes d'aquestes dones, el problema no és la presència de la divisió sexual del treball o la resistència a la ideologia patriarcal. Hi ha fac-

tors externs, com ara el discurs sexista o xenòfob i l'existència de prejudicis de les societats d'acollida contra el seu grup ètnic de pertinença que pot ralentir el procés d'integració i obligar-les a optar per una estratègia de replegament per protegir-se dels atacs.

La majoria dels models teòrics d'integració dels immigrants han estat reduccionistes en no fer atenció als factors lligats al gènere. El concepte d'integració va ser desenvolupat des d'una perceptiva androcèntrica, partint del principi que l'home és la referència universal. Hi ha evidències significatives que suggereixen que el procés d'integració difereix segons el sexe. Les dones immigrants afronten barreres que els seus homòlegs homes no han de suportar. Moltes de les que van arribar per reagrupament familiar, no treballen i se senten aïllades, viuen en soledat, mentre que les que treballen es veuen forçades a assumir la doble jornada. Moltes han experimentat també el rebuig social per portar el vel: són llavors triplement desavantajades, per raó del seu sexe, de l'estatus d'immigrants i de la seva afiliació religiosa.

Josep Monràs, alcalde de Mollet, entrega el diploma a Djaouida Moualhi, guanyadora del II Premi Jordi Solé Tura, a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Mollet del Vallès, el 5 de novembre de 2009.

Un moment de la conferència *Lluitadores incansables: vivències de dones magrebines en el procés d'integració a Catalunya* a càrrec de Djaouida Moualhi, guanyadora del II Premi Jordi Solé Tura, al Centre Cívic de Can Borrell de Mollet del Vallès, el 18 de març de 2010.

PART II

Jordi Solé Tura en els seus propis textos

Els tres problemes principals de la Constitució*

Jordi Solé Tura, professor de Dret Constitucional

El primer que cal dir sobre el desè aniversari de la Constitució de 1978 és que ja representa un record en la nostra història constitucional: totes les Constitucions anteriors de caràcter democràtic van durar menys, van tenir una vida molt inestable i van ser derogades per sublevacions i cops militars. De fet, les úniques constitucions que han durat són les de dretes, les constitucions reaccionàries de 1845 i 1876, sota les quals es va crear realment l'Estat Espanyol contemporani. El tema de la duració no és una simple dada estadística. En el moment d'iniciar l'elaboració de l'actual Constitució aquest era un tema cabdal: volíem fer una Constitució que durés i que fos capaç d'estabilitzar un sistema democràtic que neixia amb moltes dificultats i amb molta feblesa. Per tant, constatar deu anys després que la Constitució ha arrelat, que s'ha convertit en un valor sòlid del sistema, que ha superat un cop militar i ha permès que, per primera vegada en la nostra història contemporània un partit de dreta –la UCD– fos substituït pacíficament per un partit d'esquerra –el PSOE– en l'exercici del poder, sota una monarquia que ja no és com la d'abans, és constatar que aquell primer i fenomenal propòsit ha estat aconseguit, cosa que en els moments inicials de la transició no sembla– va gens segura.

Crec que cal insistir en aquest aspecte de la qüestió perquè la Constitució no és un document abstracte ni una simple construcció tecnico-jurídica: és, per damunt de tot, un document que vol resoldre alguns dels problemes més greus que la nostra història recent ens havia deixat pendents. I entre aquests problemes vull assenyalar els tres que, a parer meu, eren més decisius.

El primer i més immediat era la necessitat –ja citada– d'estabilitzar el sistema democràtic. La transició a la democràcia no va començar amb una victòria decisiva de les forces democràtiques sobre el franquisme. La mort de Franco va fer desaparèixer certament l'obstacle principal i va permetre iniciar un procés de confrontacions, d'acords, de mobilitzacions socials i de canvis que finalment van desembocar en un sistema demo-

* Aquest article va aparèixer a la publicació *Campus...què?* de la Universitat Autònoma de Barcelona, núm. 10, novembre de 1988. Va ser reeditat en opuscle el desembre del mateix any per l'Ajuntament de Mollet del Vallès amb motiu de la commemoració del desè aniversari de la Constitució.

cràtic. Però la manca d'una victòria clara i decisiva de l'antifranquisme va tenir una conseqüència importantíssima: que la nova democràcia va heretar íntegrament els aparells de l'Estat anterior –l'exèrcit, les forces de seguretat, l'administració centralista, el sistema judicial, les empreses públiques franquistes, un Estat confessional, etc.–, uns aparells creats històricament per la dreta mes reaccionària i portats al màxim nivell anti-democràtic pel franquisme. El gran desafiament era, doncs, crear i establir un sistema democràtic en un entorn polític dominat per la presència dels vells aparells, concebuts precisament per combatre la democràcia. Deu anys després podem afirmar que el combat va ser guanyat, que el marc democràtic definit per la Constitució ha estat un marc sòlid, però que hem pagat, estem pagant i encara pagarem un preu elevat per aconseguir que tot el sistema polític acabi funcionant realment com un sistema plenament democràtic. Només cal seguir l'actualitat política per veure-ho.

El segon gran problema era la necessitat de superar el contenciós històric sobre la forma de govern, monarquia o república. La vella monarquia centralista, autoritària, clerical i oligàrquica, impermeable a la més mínima reforma, havia exclòs de la vida política la immensa majoria dels ciutadans, de tal manera que totes les forces d'esquerra –i fins i tot de centre– s'havien hagut de desenrotllar com a forces antimonàrquiques, és a dir, republicanes. La divisòria entre monarquia i república no era, doncs, una simple divisòria ideològica o programàtica sinó una línia que separava dues Espanyes, dues concepcions de la política, de la moral i de la vida i que havia marcat totes les esquerres com un dels signes d'identitat més sentits i més arrelats, i les dretes, agrupades entorn d'aquella monarquia reaccionària, havien arribat fins a les últimes conseqüències per defensar les seves posicions, fins a les dues dictadures militars que han cobert cinquanta anys del nostre segle XX. En el moment de començar la transició a la democràcia era evident que no aconseguiríem establir-la sense superar aquell contenciós, i que no el podríem superar mantenint la monarquia autoritària –com volia el franquisme– ni convertint la transició en un combat per la República que hauria dividit profundament la societat espanyola i hauria falsejat la línia divisòria fonamental d'aquell moment –dictadura o democràcia. D'altra banda, la mateixa monarquia necessitava un compromís per superar la seva legitimitat d'origen i no veure's condemnada a continuar la legalitat franquista. El compromís es va fer en forma de monarquia parlamentària, una monarquia que reconeixia el pluralisme polític, les autonomies, les llibertats i el sistema parlamentari i en la qual el monarca regna però no governa. Crec que ara, amb la perspectiva d'aquests deu anys, podem afirmar que el compromís ha funcionat i que aquell gran contenciós històric ha estat superat.

El tercer gran problema era el contenciós històric sobre el concepte de nació. Crec que és un tema prou conegut i que no cal insistir en les seves arrels. És un fet però que l'estat oligàrquic no sols s'havia identificat amb una idea de nació única espanyola que exclouia tota idea de pluralisme nacional, sinó que havia confiat la defensa de la concepció centralista i excloent de la nació espanyola a l'exèrcit i aquest s'havia convertit no sols en el monopolitzador del concepte unitari de nació sinó també en el seu defensor armat contra tots els que en propugnaven un altre. Aquest va ser el principal fonament ideològic de les dues dictadures militars que hem patit. Resoldre aquest problema volia dir acabar amb aquest monopoli, legitimar totes les idees sobre la nació i entre elles les que propugnaven una concepció pluralista i anticentralista i, finalment, crear un sistema, un marc organitzatiu que trenqués el vell Estat centralista, permetés construir un Estat descentralitzat i modern i fes possible l'autonomia real i la convivència de les nacionalitats històriques i les comunitats regionals. Aquest és el sentit de l'article 2 de la Constitució, que legitima les diverses idees fins llavors enfrontades sobre la nació, i del Títol VIII, que crea el sistema d'autonomies. Deu anys després, el balanç és contradictori. Tenim certament 17 Comunitats Autònomes i entre elles la nostra, amb un grau d'autonomia i d'autogovern superior al de qualsevol altre moment de la nostra història contemporània. Però queden moltes restes del vell sistema centralista, moltes inèrcies de la vella concepció i, d'altra banda, els nacionalismes han continuat cultivant entre els pobles català i basc, principalment, una identitat nacional de pobles assetjats pel mateix enemic exterior de sempre, com si res no hagués canviat en aquests deu anys. A més topem amb nous desafiaments, provocats pel tipus actual de desenvolupament econòmic i, molt especialment, per la integració en la Comunitat Econòmica Europea, desafiaments que a parer meu només podran ser resolts de manera creadora si l'Estat de les Autonomies és desenvolupat en sentit federal, d'acord amb la seva lògica profunda. Aquest és el gran desafiament del futur.

Els tres problemes principals de la Constitució després de trenta anys

*Marc Carrillo, catedràtic de Dret Constitucional.
Universitat Pompeu Fabra*

El desembre de 1988, sota el títol *Els tres problemes principals de la Constitució*, Jordi Solé Tura desenvolupava una lúcida reflexió sobre la Constitució espanyola, de la qual llavors es complia un decenni. Aquella Constitució en l'elaboració de la qual va tenir una important participació com a ponent en representació de la minoria comunista del PCE i el PSUC. Una Constitució que quan fou aprovada, tres anys després de la mort de Franco, era encara uns dels pocs elements legitimats democràticament. L'altre eren les Corts sorgides de les eleccions del 15 de juny de 1977, les primeres eleccions democràtiques després d'una dictadura de quaranta anys. Perquè la resta de les institucions públiques i les instàncies més importants de poder polític seguien essent una herència del franquisme: el Poder Judicial, els ajuntaments i les diputacions, l'exèrcit, les corporacions professionals, l'església catòlica, les empreses públiques franquistes etc. La Constitució, avalada majoritàriament per tota la ciutadania en el referèndum del 6 de desembre de 1978, era un dels pocs valors democràtics a garantir i defensar en un context polític gens favorable, com els fets del 23 de febrer de 1981 es van encarregar de demostrar.

Jordi Solé destacava una dada especialment significativa: a deu anys vista, la Constitució de 1978 ja era la constitució democràtica que havia durat més temps. Aquest era un fet molt significatiu atesa la inestabilitat que havia presidit tot el constitucionalisme espanyol del segle XIX i del XX fins llavors, incapaç de institucionalitzar en aquest període un règim liberal democràtic. Un procés caracteritzat per tot un seguit de règims autoritaris controlats per una Corona oligàrquica i centralista, cops militars, pronunciamientos de l'exèrcit i dues dictadures militars. L'excepció fou l'intent modernitzador de la II República, estroncada per un cop militar i la guerra civil. Per tant, l'estabilitat incipient que mostrava el nou text constitucional era en si mateix un element positiu en el difícil procés de consolidar un règim democràtic a Espanya. Els deu anys transcorreguts de Constitució vigent i la recent entrada en la Comunitat Europea eren dos factors que permetien afrontar el futur amb raonable optimisme.

A fi d'analitzar el context a deu anys de la seva entrada en vigor, amb el

cartesianisme analític que sempre el caracteritzà, Jordi assenyalà els tres problemes principals que al seu criteri afectaven la jove Constitució. El primer i més immediat, era la necessitat d'estabilitzar el sistema democràtic; el segon es referia a la superació del contenciós històric sobre la forma de govern, monarquia o república, i el tercer també era un altre contenciós històric: el concepte de nació, el pluralisme nacional i la configuració de l'Estat de les autonomies.

Doncs bé, amb la perspectiva que donen els trenta-dos anys de la Constitució de 1978, no hi dubte que cal centrar l'atenció en aquest últim, segurament perquè a hores d'ara no és un contenciós que s'hagi resolt com hagués calgut esperar, sinó que pel que fa a Catalunya més aviat s'ha complicat com a conseqüència de tot el procés que ha envoltat la reforma de l'Estatut i la posterior sentència del Tribunal Constitucional. Aquesta no és una qüestió que únicament afecti a Catalunya, sinó que és també una qüestió que afecta el conjunt de l'Estat. Tot i que el sistema de descentralització política formulat per la Constitució fos concebut per resoldre –sobretot– la inserció política de Catalunya i del País Basc a l'Espanya democràtica.

La reforma de l'Estatut de 1979 que conduí al nou de 2006 tenia per objecte assegurar l'autogovern de la Generalitat i augmentar el seu sostre d'autonomia política. Perquè, malgrat el avenços aconseguits, que en cap cas es poden menystenir, el resultat de l'autogovern polític aconseguit no fou el desitjat per la majoria de partits polítics amb representació al Parlament. La visió restrictiva de l'autonomia política derivada de les llei aprovades per les Corts Generals conduïren a una autonomia política d'abast de volada modesta. A fi de revertir aquesta situació, des de Catalunya es van prendre iniciatives al llarg d'aquest anys tendents a promoure una nova lectura o interpretació del Títol VIII de la Constitució, que permetés superar el sostre de l'autonomia aconseguida. Però aquesta opció de la relectura no va prosperar. Una segona opció a prendre hauria pogut estar lògicament la reforma constitucional, però aquesta via únicament era i és possible si prèviament és capaç de concitar un ampli acord de les forces polítiques representades a les Corts Generals, cosa que, sobretot, l'oposició conservadora mai no s'ha mostrat disposada a acceptar. La tercera opció, que fou la que finalment es va prendre, consistí en reformar l'Estatut a fi de garantir un sistema competencial que sempre ha estat molt dependent de l'abast que el legislador estatal volgués donar a les anomenades lleis bàsiques, que són aquelles que marquen el mínim comú denominador a seguir obligatòriament per totes les comunitats autònomes. La reforma estatutària pretenia assegurar les competències autonòmiques, partint de la condició de l'Estatut com a norma subordinada però alhora complementària a la Constitució, a fi de concretar amb certesa l'àmbit de l'autogovern de la Generalitat. El resul-

tat fou La Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. És a dir, una llei de l'Estat aprovada en un procés –com no podia ser altrament– escrupolosament respectuós amb els requisits previstos a la Constitució; una llei resultat de la concurrència i l'acord entre dues voluntats polítiques, la del Parlament de Catalunya i la de les Corts Generals; i una llei que després fou aprovada majoritàriament en referèndum per la ciutadania de Catalunya.

L'Estatut de 2006 era una norma ambiciosa però respectuosa amb les possibilitats d'autogovern que una Constitució oberta com la 1978, a parer meu, permetia i permet, però que, per contra, el Tribunal ha interpretat que la reforma estatutària no te cabuda. Els recursos d'inconstitucionalitat presentats pel Partit Popular, el Defensor del Poble i cinc comunitats autònomes ha donat lloc –fins al moment d'escriure aquestes ratlles– a quatre sentències, de les quals, la STC 31/2010, de 28 de juny, que és la principal de totes elles, i que és la que resol el recurs presentat pel PP, ha suposat una desactivació de les pretensions estatutàries d'assegurar la delimitació del marc de competències que havien de permetre a la Generalitat endegar polítiques públiques pròpies. De fet, per la qualitat dels aspectes que el Tribunal ha declarat inconstitucionals o ha indicar com han de ser interpretats, no és agosarat afirmar que la sentència ha neutralitzat els objectius principals de la reforma estatutària tot deixant les coses més o menys com estaven abans de 2006. Malgrat el avenços registrats en matèria de finançament, però sense que l'Estatut sigui la seva garantia de futur.

A més, el llarg i tortuós procés de reforma s'ha produït en un context institucional i polític que a Catalunya hauria pogut anar manifestament millor. I pel que fa les institucions de l'Estat, el paper que ha desenvolupat el mateix Tribunal Constitucional, en un altre temps “la joia de la corona” dels òrgans de l'Estat democràtic, ha estat especialment dissortat. Víctima de tota mena de instrumentalitzacions externes i també d'un funcionament intern molt qüestionable.

Hores d'ara, la situació creada després de la sentència és que el tercer problema que el 1988 suscitava la reflexió d'en Jordi Solé Tura sobre el pluralisme nacional a Espanya no està resolt; ans el contrari, s'ha complicat de manera força preocupant i el problema polític resta plantejat quan calia esperar que després de tres dècades la diversitat que comporta la pluralitat política hauria hagut de calar més. Naturalment rés no és irresoluble des d'una perspectiva constitucional. En aquest context de la reflexió jurídica, i ateses les circumstàncies i el temps transcorregut, a fi de redreçar la situació ja no és cap gosadia plantejar la reforma de la Constitució que permeti delimitar més clarament l'àmbit d'actuació de l'Estat, de la Generalitat i de la resta de comunitats autònomes i que, d'una vegada per totes, es faci del Senat allò que mai ha estat fins ara: una

càmera de representació territorial, en un sentit federal. Perquè després del camí seguit, l'esplèndida Constitució que ha estat la de 1978 podria esdevenir un instrument poc útil o, pitjor, ja inútil per resoldre les qüestions essencials de la convivència política que plantegen les noves realitats. Cal fer avinent que la reivindicació de la Constitució que tant va costar aconseguir no pot quedar –com malauradament ja comença a succeir– en mans d'aquells que conjunturalment ara l'han fet seva, quan mai la van votar i àdhuc la van combatre sense especials recances. La qual cosa pot situar el debat polític entre aquest sector constitucionalment accidentalista, que només la invoca quan li interessa, i un altre sector que ha fet bandera que no vol saber res d'ella, però sense que les seves propostes vagin més enllà del nivell de la proclama heroica. Amb la qual cosa, la Constitució i l'Estatut corren el risc de deixar de ser referent del sistema democràtic i de la generació que majoritàriament li van donar ple suport. I això és el pitjor que els podria passar a les dues normes i, de retruc, a la cultura democràtica.

Per tot això, en el context que ara ens trobem no s'hauria d'oblidar la reflexió de Thomas Jefferson, un dels prohoms de la fundació del Estats Units de Nordamèrica, tot referint-se a la Constitució de 1787 i a la necessitat de la seva adaptació als nous temps, quan deia allò que per encertada que hagi estat la voluntat del poder constituent expressada en un moment històric determinat, en cap cas aquella voluntat manifestada en un temps passat i en d'altres circumstàncies històriques pot hipotecar la voluntat de les generacions futures.

Barcelona, 21 de setembre de 2010

El **Centre d'Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura** va iniciar el seu camí l'abril de 2003 quan l'Ajuntament de Mollet i Jordi Solé Tura, molletà de naixement, molletà il·lustre, catedràtic de dret constitucional, un dels pares de la Constitució i ponent de l'Estatut de Sau, varen signar un document pel qual l'exministre expressava la seva voluntat de donar el seu fons documental a la ciutat. Al seu torn, l'Ajuntament es comprometia a crear un centre de debat sobre la democràcia.

Jordi Solé Tura és l'eix central al voltant del qual el Centre d'Estudis per la Democràcia vol esdevenir un fòrum de debat entorn de la democràcia i la participació ciutadana, així com un espai de descoberta i promoció de nous valors de la investigació acadèmica sobre la democràcia i sobre l'aportació de Solé Tura en l'establiment d'aquest sistema polític al nostre Estat i al nostre país.

Consell Assessor del Centre d'Estudis per la Democràcia:

- Dr. Eliseo Aja, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona i president del Consell de Garanties Estatutàries de la Generalitat de Catalunya
- Sr. Jordi Borja, geògraf urbanista i director del Màster de Gestió de la Ciutat de la Universitat Oberta de Catalunya
- Dr. Francesc de Carreras, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Autònoma de Barcelona
- Dr. Marc Carrillo, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat Pompeu Fabra i membre del Consell de Garanties Estatutàries de la Generalitat de Catalunya
- Dr. Francesc Pallarès, catedràtic de Ciència Política i de l'Administració de la Universitat Pompeu Fabra
- Dr. Marcel Planellas, doctor i president del Claustre d'Esade-Universitat Ramon Llull
- Dr. Joan Subirats, catedràtic de Ciència Política i de l'Administració de la Universitat Autònoma de Barcelona
- Dr. Pere Vilanova, catedràtic de Ciència Política i de l'Administració de la Universitat de Barcelona
- Dr. Joan Vintró, catedràtic de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona

El **Premi Jordi Solé Tura per a una tesi doctoral sobre la democràcia**, el convoca l'Ajuntament de Mollet del Vallès, mitjançant el Centre d'Estudis per la Democràcia, amb la finalitat de promoure la recerca entre joves investigadors universitaris dels àmbits del dret públic i la ciència política.

El jurat del II Premi Jordi Solé Tura va estar format pel Sr. Antonio Felices, el Dr. Eliseo Aja, el Sr. Jordi Borja, el Dr. Marcel Planellas, el Dr. Joan Subirats i el Dr. Joan Vintró.

Centre **Jordi Solé Tura**
per la **Democràcia** Mollet del Vallès

Ajuntament de Mollet del Vallès

**Diputació
Barcelona**

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació**